TIL-MILLAT KO‘ZGUSI

Pardabayeva Sitora Rustam qizi
GDPI maktabgacha ta’lim yo‘nalishi 2-kurs talabasi.

Annotatsiya: Mazkur maqolada “ Til bilgan-el biladi “ maqolining mohiyati ochib berilgan. Maqolada bugungi kundagi ta’limning dolzarb tomonlari muhokama etilgan. Maqolada zamondan o‘zgan ma’rifatparvar bobolarimiz hayoti va ijodi haqida hamda chet tillarni bilishning ahamiyati to‘g‘risidagi ma’lumotlar bilan tanishtirilgan.

Kalit so`zlar: mustaqil dunyoqarash, tafakkur, muammoli vaziyat, umumiy tahlil, sharq , g‘arb ,chet tillar,donishmand ajdodlar,ma’rifatparvar.

Ta‘lim-tarbiya tizimini tubdan o‘zgartirish va barkamol insonni shakllantirish, ertangi taqdirimizni belgilab beruvchi dolzarb masalalardan biriga aylandi. Bir niholni barq urib yashnashi uchun, bog‘bonning parvarishi qanchalik zarur bo‘lsa, unumdor tuproq va quyosh nuri ham shunchalik muhim rol o‘ynaydi.O‘quvchilarni bog‘bon kabi mehr bilan parvarishlayotgan ustozlar ham o‘z mahoratini oshirib , bolajonlarni ilm ummoniga sho‘ng‘ishga o‘rgatsalar , ular uchun sinf xonasida yaratilgan sharoit, zarur va kerakli jihozlar o‘quvchilarning

fan sirlarini yanayam mukammal o‘zlashtirishlariga zamin yaratadi.Shu bois hukumatimiz o‘quvchilarni yanada chuqur ta’lim olishi uchun zarur sharoitlarni yaratishga muntazam e’tibor qaratib kelmoqda. Hayotga ziyrak ko‘z bilan qaraydigan, teran fikrlovchi, mustaqil dunyoqarashga ega iqtidorli shaxslarni kamol toptirish va tarbiyalash davlatimiz siyosatining ustuvor yo`nalishlaridan biridir. Prezidentimizning 2017 yil 26 sentyabrdagi “ Pedagog kadrlarni tayyorlash , xalq ta’limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish chora- tadbirlari to‘g‘risida “gi qarorini qabul qilinishi ta’limni harakatga keltirdi, chunki tarbiyachilar, o‘qituvchilar ta’limni harakatga keltiruvchi kuch, ta’limda sifatga erishish uchun esa o‘qituvchi va tarbiyachilar bilimli, izlanuvchan , mahoratli pedagog bo‘lishi zarur. Donishmand Sokrat shunday degan ekan: Barcha kasblar - odamlardan, pedagog , sud’ya va vrach kasbi xudodan”. Demak, bu kasblarni tanlashda xudo bergan iste’dod ham bo‘lishi kerak ekan.O‘qituvchining har bir darsi yangi bir sahna asari bo‘lishi kerak deb ko‘pincha takidlanadi, chunki o‘qituvchi o‘z iste’dodini, aktyorlik qobiliyatini ishga solib sahna asarini yarata olishi kerak.Shuning bilan birga o‘qituvchi va tarbiyachilar o‘quvchilarga har tomonlama namuna, o‘rnak bo‘la olishi kerak. Shaxsan meni bilim olishga, o‘qituvchi va tarbiyachilik kasbiga qiziqtirgan insonlar bu mening ota-onamdir,sababi men pedagoglar oilasida voyaga yetganman. U insonlarning so‘zlash odoblariga, kiyinish madaniyatlariga hamda hayotda qo‘l keladigan hayotiy maslahatlariga amal qilib , ahd qilganman: “ Men ham shu insonlardek muallima, tarbiyachi bo‘laman,shu insonlar kabi yoshlarni barkamol inson qilib tarbiyalshda o‘z hissamni qo‘shaman “-deb, ahd qilib hozirgi kunda GDPI ning maktabgacha ta’lim yo‘nalishida tahsil olmoqdaman. Hozirgi vaqtning muhim talablaridan biri chet tillarni o‘rganish bolgani sabab , turk tilini organmoqdaman.

“O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012-yil 10-dekabrdagi“Chet tillarni o‘rganish tizimini takomillashtirish chor-tadbirlari to‘g‘risida” gi qarorini qabul qilinishi tilga e‘tiborni yanada kuchaytirdi.Mamlakatimizda O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi qonuni hamda Kadrlar tayyorlash milliy dasturi amalga oshirish doirasida chet tillarga o‘qitishning kompleks tizimi, ya’ni uyg‘un kamol topgan, o‘qimishli, zamonaviy fikrlovchi yosh avlodni shakllantirishga, respublikaning jahon hamjamiyatiga yanada integratsiyalashuviga yo‘naltirilgan tizim yaratildi.Mustaqillik yillarida 51,7 ming nafardan ziyod chet tillar o‘qituvchilari tayyorlandi, umumta’lim maktablarining 5-9 sinflari uchun ingliz, nemis va fransuz tillari bo‘yicha multimedia darsliklari , boshlang ‘ich sinflarda ingliz tilini o‘rganish bo‘yicha elektron resurslar tayyorlandi, umumta’lim maktablarida besh mingdan ko‘proq lingafon xonalar jihozlandi.Shu bilan birga, chet tillarni o‘rganishni tashkil qilishning amaldagi tizimini tahlil etish shuni ko‘rsatmoqdaki, ta’lim standartlari, o‘quv dasturlari va darsliklar zamon talablariga, xususan, ilg‘or axborot va media-texnologiyalardan foydalanish borasidagi talabga to‘liq javob bermayapti. Ta’lim asosan an’anaviy uslublarda olib borilmoqda. Ta’lim tizimining barcha bosqichlarida chet tillarni uzluksiz o‘rganishni tashkil qilish, shuningdek, o‘qituvchilar malakasini oshirish hamda zamonaviy o‘quv-uslubiy materiallar bilan ta’minlash yanada

takomillashtirilishini taqozo etadi.Hozirgi vaqtda har bir o‘qituvchi va tarbiyachi milliy va jahon ilm-fanidan keng boxabar bo‘lish uchun chet tili va zamonaviy axborot –kommunikasiya texnologiyalarini mukammal bilishi zarur. Chunki bugun internet makonidan har qanday ma’lumotni olish imkoni mavjud. Bu kabi bilimlarni malaka oshirish kurslaridan o‘rganib talabalar, o‘qituvchi va tarbiyachilarimiz o‘z tajribalarini orttirmoqdalar. Maktabgacha ta’lim muassasalarida hamda umumta’lim maktablarida ta’lim sifatini yaxshilash maqsadida ,xorijiy tillarni o‘rganish masalasiga e’tibor qaratilmoqda. Tarixan Buyuk ipak yo‘lining gavjum chorrahalarining birida bizning Vatanimiz O‘zbekiston joylashgan, u bir vaqtning o‘zida ko‘plab madaniyatlar bilan o‘zaro ta’sir va aloqada bo‘lgan. Zaminimizda serqirra hamkorlik , ma’naviy –madaniy boyish, eng muhimi, o‘zaro bir-birini tushunish, e’tibor va hurmat singari qadriyatlar qaror topgan. Bag‘ri kenglik xalqimiz mentalitetining bosh fazilatlaridan biri bo‘lgan. Ajdodlarimiz qadimdan chet tillarni o‘rganishga qiziqqan. Qadimda ko‘proq xitoy, arab va fors tillarini o‘rganishga ehtiyoj yuzaga kelgan. XIX asrning oxirlaridan boshlab esa, rus tili va madaniyatini o‘rganish kun tartibiga chiqqan.Sobiq sho‘ro davrida esa chet tili sifatida , asosan , ingliz , nemis, faransuz tillari o‘qitilgan. Zamondan o‘zgan ma’rifatparvar bobolarimizdan biri Is’hoqxon Ibrat bo‘lgan,bundan yuz yil avval Is’hoqxon Ibrat chet tillarini o‘rganish zarurligini ta’kidlagan edi.Is’hoqxon Ibrat yoshlar ta’lim , ilm-fan , madaniyat va texnika sohalaridagi yangiliklarni shu yo‘l bilan o‘zlashtiradi deb hisoblagan. Is’hoqxon Ibrat “ Lug‘ati sitta as-sina “ (“Olti til lug‘ati “) deb nomlangan kitob yozib, unga arab, fors, hind ,turk , o‘zbek va rus tillaridagi juda ko‘p so‘zlarni kiritdi. Olti tillik lug‘at yaratish qiyin bo‘lsa-da , bir necha tilni mukammal bilgan olim bu ishning uddasidan chiqdi. Bu lug‘at barcha yangi maktablarda rus, arab, fors va boshqa tillarni o‘rganish uchun asosiy darslik bo‘lgan.

Bugungi kunda O‘zbekiston jahonga yuz tutmoqda, shu sababli ham Sharq tillari bilan barobar holda G‘arb tillarini ham o‘rganish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ma’rifat gazetasining 2018 yil 29-sonida Filologiya fanlari doktori, professor Abdurahim Mannonovning ta’limdagi muammolar va yechimlar maqolasi chop etilgan, bunda tillarni o‘rganish naqadar jiddiy masala ekanligi yaqqol ko‘rsatib o‘tilgan.Unda yozilishicha: “Ayni paytda yurtimizda tashqi siyosat, iqtisodiy-ijtimoiy , madaniy, g‘oyaviy sohalarda olib borilayotgan islohotlar tufayli ilgari yo‘l qo‘yilgan noo‘rin harakatlarimiz tuzatilyapti. Qolaversa ,Sharq tillarini o‘rganaman degan minglab o‘quvchilar shu tillarni puxta egallab kelgusida yetuk sharqshunos bo‘lishni orzu qilishga haqlidir. Zero , buyuk bobolarimiz, umuman, barcha ziyolilarimiz yaqin o‘tmishgacha uch tilni -ona tili , arab, fors tillarini mukammal bilgan. Jild-jild o‘lmas asarlarini shu tilda bitgan. Farzandlarimiz maktab davridan boshlab biror Sharq mamlakati bo‘yicha mutaxasis bo‘laman desa yillar davomida hijjalab o‘sha davlat tilini , shu tillarda bitilgan sarf va nahvlarini mukammal o‘rganishi kerak bo‘lgan. O‘zbekiston qahramoni, xalq shoiri Erkin Vohidov she’rlari mazmuniga xos g‘oyalar singdirilganidan, ijodkorning arab va fors tili leksik-semantik ildizlarinil juda chuqur bilishidan hayratlanar edim. Keyin bilsam, u kishi Toshkentdagi arab tilini o‘qitishga yo‘naltirilgan 22-maktabda ta’lim olgan

ekan. Akademik Azizxon Qayumovning buyuk navoiyshunos-sharqshunos bo‘lib yetishishiga sabab Qo‘qonda otasi –mashhur shoir va tazkirnavis Po‘latxon Qayumiy domladan qadimgi yozma merosimizni ,arab va fors tillarini chuqur o‘rganganidir. Bunday misollarni yuzlab keltirish mumkin ”.Hozirda taraqqiy etgan davlatlarning ko‘pi Sarq mintaqasida joylashgan. Ular qatoridan Yaponiya, Janubiy Koreya, Xitoy, Hindiston, Indoneziya, Malayziya, Singapur, Turkiya, Arab mintaqasi davlatlari o‘rin olgan. Qolaversa, O‘zbekistonning asosiy strategik hamkorlari ham ana shu davlatlardir. O‘zbekiston keyingi o‘n yilliklarda mintaqada mehnat resurslari , ishchi kuchini eksport qiluvchi yetakchi davlatga aylanib ulgurdi. Ko‘plab fuqarolarimiz turli davlatlarda mehnat qilib, mamlakatimiz iqtisodiyoti rivojiga baholi qudrat hissa qo‘shib kelmoqdalar, fuqarolarimizning ko‘pchiligi til bilmaslik oqibatida noqulay vaziyatlarga tushganliklaridan norozi bo‘lmoqdalar. Shundan ko‘rinib turibdiki, tillarni maktab yoshidanoq o‘rganganlari juda o‘rinlidir. Ayni vaqtda mamlakatimiz uchun har qachongidan ham ko‘proq koreysshunos, yaponshunos, xitoyshunos, arabshunos, hindshunos, afg‘onshunos,turkshunos, eronshunoslarga , umuman olganda, mamlakatimiz manfaatlarini qat’iy himoya etuvchi sharqshunos – mutaxasislarga ehtiyoj keskin oshmoqda. Shunday ekan, sharq tillariga yo‘naltirilgan maktablarni har bir viloyatda tashkil etish zarur. Kuchli millat, kuchli davlat bo‘lishimiz uchun ham juda zarurdir.Bobolarimiz bejizga “Til bilgan –el biladi” –deyishmagan. Kelgusida yetuk sharqshunos bo‘lishni istagan yoshlarning aynan maktabdan boshlab Sharq tillarini o‘rganishi mamlakatimiz ravnaqi uchun xizmat qiladi

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 10.12.2012-yildagi qarori.PQ-1875.

1.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarorlari. Maktabgacha ta’lim tizimini 2030 yilgach rivojlantirish konsepsiyasi.

2..G. Mamanboyeva. “Ma’naviyat so‘zda emas , tafakkurda” Ma’rifat gazetasi-Toshkent, 2018 yil 24-fevral son. S-9.

3. Z. Namozova.”Ingliz tili xonasi o‘quvchilarning sevimli manziliga aylandi” Boshlang‘ich ta’lim jurnali – Toshkent 2018 yil 10-son 24-sahifa.

4. 4-sinf Tarbiya darsligi . Mualliflar:.O.V.Usmanova,Y.V.Riskulova –Toshkent 2023-yil .Novda 72-sahifa.

5. A. Mannonov “Sharq tillarini o‘rganish ehtiyoji : muammo va yechimlar”Ma’rifat gazetasi- Toshkent, 2018 yil 11-aprel.№-29. S. 1-6

6. Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligining 2026-yil 31-martdagi 115-sonli buyrug‘i.